

Hétköznapiak

A lámpa szára

A kutyás hölgy cibálja a kutyáját. Neki adná a Páradicsom minden fáját, hogy kedvére emelgesse a lábát, csak azt az egyet, azt ne bántsa. Szagot vett a kutya, nem tágit. A kutyai lelkek kutatói biztosan tudják a vonzalom okát, a hölgy csak azt tudja, hogy az utcai lámpa beton szára alul nyitott, és benne kábelek meg biztosítékok vannak. Erős a csabítás, nagy a veszély: ez a lábemelés végzetes lehet.

Kutyamagasságban gyerekek is járnak. Nekik is ott a lámpa szára, nekik is nyitva van a titkos szekrény ajtaja. Okos ésszel kitalálták, hogy zárni lehet, nem tudni miért, még se zárták. Szaladt a vil-

lanszerelő, és úgy hagyta? Látok másikat, dróttal kötötték át. A „házigazda” megoldás azt mutatja, a szándék teljes, a lehetőség adott: rossz lehet a zár. Egynek se szabadna nyitnia, mert a világhoz értő szakemberek szokták kiírni, hogy a vezetékek érintése halálos. Anyai csupasz vezetékek látszik itt-ott, aki tudja, hogy felfelé nem fut áram, az is fél. Ha szerencséje van a gyerekeknek, azt fogja meg, amelyik még nincs bekötve. Otthon a konnektort is bedugják előle, ríogatják, semmihez ne nyúljon, az utcán a fele drót azt bizonyítja, nem út a vezetékek. Jaj, ne higgye el a gyerekek! Ne próbálja sorba! A kutyáért is kár lenne.

A tér száraz fái

Nagy a titok, csak felém elmondani. Az egyik utcában hatvanhat évesen ültettek a földbe. Nézegetik és megragadják a háziakat, meddig ér majd, ha megnő, az övek lesz-e szebb, vagy a szomszéd ablaka alatti, és hogy veti árnyékát, ha tűz a déli nap. Szemük is látható a látványra, azt a néhány hársfát meg egyetlen nyárfát, amelyet az építkezés vihara megörzött, az autókencék merge ölte ki. Fátlan utca — sívár utca, így mondogatták, és attól tartottak, hogy az utcák késve induló kereszt-szülei arról a nevezetességről adják a nevet. Minden aggodalom egycsapásra eloszlott, teljes az öröm, itt a hatvanhatos fa, és mind befogadja a rügyeit. A nagy örömről jut eszembe mások bánata. Akik a Széchenyi teret jár-

ják, a száraz fákat számolgatják. Nagy volt az örömmel is, amikor a „fogszárvetők” beültették. Nagyon okos gondolat volt, hogy nagybácska fákat hoztak, érnek utol minél hamarabb a régiéket. Azóta valamelyik szemlebizottság észrevette, hogy jó néhány nem eredeti meg, festett is rá piros örvet, ha jönnek a nyomolvasók, tudják, melyik a száraz. Vagy nem jöttek, vagy eltévesztették a nyomot. Pedig amíg ki nem vágják a szárazat, újat ültetni nem lehet, és amíg másikat nem ültetnek, bántja a szemet. Hársfák ép valakinek harmincegy foga, és csak egy hibás, elöl, a „kirakatban”, mindenki azt veszi észre. Hársfák és platánok most zöldülnek, most kezd látszani, elkéstünk a pótlással.

Horváth Dezső

Makói árvízhistória

„Valaki rátekinthet ezen trósmára, / Fordítsa szemeit Makó városára / Édes hazám, Makó, / De gyászba borultál! / Számtalan károkat víz által vallottál.” E versszakkal kezdődik Gilitze István: P. Makó városának víz által való pusztulásáról című története. Az 1821. július 3-ai makói árvíz történetét egy telkes parasztgazda szedte versebe, a szemtanú hitelességével, meglepő drámaisággal — jóval a reformkor, majd Petőfi fellépésével megkezdődött népies költészet fellendülése előtt, annak egyik legelső, máig kevésbé ismert vidéki reprezentánsaként. Gilitze István Makón született, s a Makón élő ember azonosulásával, a városáért aggódó ember lojalpatriotizmusával számolt be a nagy, tragikus eseményről. Romlatlan paraszti becsületesség, igazságszeretet és őszinteség jellemzi. Művének sorsa is — a népi alkotásoké.

Gilitze nem volt igazi történelmi, költői magatartásával a műköltők modorát veszi kölcsön. Műfaja így inkább történelmi ének, s a nép szóbeli hagyományaihoz tartozik. Tápan 27 évvel ezelőtt akadtak rá a „makai árvíz notájára” — három-négy generációval Gilitze élete és alkotása után. Egyedülálló és igen sokat mondó dolog ez a tisztavirág-életű, ponyván árult törtériak sorában.

A nyomai Kner Nyomda betűivel készült, a szintén makói Jamborné Balog Tünde batikjaival illusztrált reprezentatív faksimile-kidvány nemcsak a makói és a Csongrád megyei helytör-

tétnak lehet becses: hirdadás a magyar paraszti költészet múltjáról is.

D. L.

Gémes Eszter:

Mindig magam

13.

Még egy erőteljes nyomás, és röccs-röccs, az egész gunyhó a földön szépen ellapult. De már akkor Pista közel volt, szaladtam, ő utánam, de nem ért utol, be nem mert jönni. Aztán én nem hajtottam arra, ha a boltba küldtek is, kerültem a sorompót. Egyszer elcsipített volna, de én oda-szegődtem a tanítóhoz, így nem mert bántani. Üzent a testvérétől, hogy hajtsak arra, a rossz ház felé, törjön el a keze, ha rám üt. Hitttem neki, mert ha megátkoztuk magunkat, meg is tartottunk. Itt, a rossz háznál is jó legelő, meg elhagyott gyümölcsös volt. Egyszer mind ott legeltettünk, a rampán jött a rossz ház gazdája, mindnyájan elébünk kaptuk a jószágot, hajtottuk el onnan. Öcsém pulykákat legeltetett, azok szépen felültek a rossz ház meg a nádutól léce-re. Mikor odaért a gazda, azt mondta:

— Te már nem mégy onnan, mit bámusz itt?

— Pulykák nélkül nem mohtók! — feleli az öcsém.

— Hát hun vannak azok a pulykák?

— Ahol a'. Ott ülnek sorban.

Szidta a gazda, de meg nem verte. Otthon megmondottuk, hogy Sándor nem mer a pulykák nélkül hazajönni. Hívjuk haza! Nem jön az a pulyka onnén lé, még nem indul délután prücs-kölni — mondja apám, így jött haza öcsém, de

A TOT elnökségének ülése

A mezőgazdasági termelőszövetkezetekben az elmúlt években javult a munkavédelem, de még nem olyan arányban, mint amilyen mértékben növekedett a technikai színvonal. A javulás viszonylag lassú folyamat, annak ellenére, hogy a munkafeltételek és a munkakörülmények javítására korszerű gépekre, valamint a veszélyforrások megszüntetésére évente több mint egy-milliárd forintot költenek a közös gazdaságok — állapította meg szerdai ülésén a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsának elnöksége. A termelőszövetkezetek gazdálkodási színvonalában mutatkozó különbségek jól leírhatók a munkavédelem területén is, számos nagyüzemben túlságosan nagy a balesetek száma. Figyelemre méltó azonban az is, hogy a legkorszerűbb technológiákat alkalmazó üzemekben is adódnak súlyos balesetek, főként azért, mert a gazdálkodás színvonalának emelése új veszélyforrások alakultak ki, s ezekkel nem mindenütt számoltak.

A helyzet ismeretében a TOT elnöksége ajánlást fogadott el a tsz-ek munkavédelmének javítására, ezt az útmutatást valamennyi gazdaságnak megküldik. (MTI)

Távlatok a mezőgazdaság előtt

A lakosság jobb élelmi-szer-ellátása érdekében a mezőgazdasági termelést 3,5 százalékkal növelik 1978-ban az NDK-ban. Fokozatosan átternek az iparszerű nagyüzemi mezőgazdasági termelésre, s e célra az állami költségvetés 2,3 milliárd márkát bocsát rendelkezésre. 25 évvel ezelőtt egy termelőszövetkezet területe mindössze 200 hektár volt. Jelenleg átlagosan ötezer hektáron termesztnek különböző növényeket a gazdaságok. A megnövekedett feladatok kielégítő elvégzésével együttjárt a termelőszövetkezeti parasztság életszínvonalának az emelkedése is. Ma már a tsz-tagság ugyan olyan szociális juttatásokban részesül, mint a városi üzemi dolgozók.

Építési lehetőség külterületen

A külterületek általában mezőgazdasági rendeltetésűek. Itt sem lakóépületet, sem nyaralót nem építhetünk, viszont a mezőgazdasági műveléshez szükséges építményeket igen, ezt is csak korlátozott méretekben és esetben.

A nagyüzemi mezőgazdasági művelésre nem alkalmas, úgynevezett zártkerti földeken — a tulajdonostársak számára tekintet nélkül, legfeljebb egy — a földrésztlet megműveléséhez szükséges 12 négyzetmétert meg nem haladó alapterületű egy-szintes gazdasági épületet szabad elhelyezni, de csak abban az esetben, ha a földrésztlet (telek) 720 négyzetméternél (200 négyszögölnél) nagyobb. Itt jegyezzük meg, hogy zártkertben ez év január 1-től 1500 négyzetméternél vagy 400 négyszögölnél kisebb területek nem alakíthatók ki. A Balaton-felvidék gerincvonalától a tő felé eső lejtős területeken lévő zártkerteket mezőgazdasági rendeltetésüknek megfelelően, elsősorban szőlőművelésre kell felhasználni, s e célból védelemben kell részesíteni őket. Zártkerti földeken üdülőtelepeket létrehozni a jövőben nem szabad.

A zártkertben felállítható gazdasági épület — szerszámkamra, présház, pince, gyümölcstároló — nem bonthatja meg a táj képét, abba bele kell illeszkednie. Az árnyékszék a gazdasági épülettel egybe, a pince egybe, de külön is építhető, előtér nélkül. A pince alapterülete nincs korlátozva. A föld tulajdonosának indokolt szükséglete szabja meg a nagyságát.

A zártkerten kívüli külterületeken csak a szőlő és gyümölcs művelési ágú földrészekben lehet gazdasági épületet építeni, ha annak nagysága a két (2) ezer négyzetmétert (556 négyszögölet) meghaladja. Ha ezek a feltételek fennállnak, akkor a földrésztleten — a zártkertben létesíthető módon, tehát egyenesen, a tájba illően —, a mezőgazdasági műveléssel élethivatászerűen foglalkozó személyek alapterületi korlátozás nélkül, egyéb foglalkozásuk pedig 30 négyzetmétert meg nem ha-

ladó alapterületű gazdasági épületet és abban foglalkozásra való tekintet nélkül, egy 12 négyzetmétert meg nem haladó alapterületű, csupán ideiglenes tartózkodásra alkalmas helyiséget, továbbá azzal egybeépített árnyékszékkel, valamint a gazdasági épülettel egybeépített, vagy attól különállóan épített előtér nélküli pincét szabad elhelyezni.

Építkezés állami tulajdonon: Magánszemély által bérlet külterületi állami földrésztleten is csak a fentebb közölt nagyságú gazdasági épületet és pincét szabad elhelyezni. Az ilyen földrésztleten azonban csak ideiglenes jellegű épületek létesíthetők, kivéve azokat a területeket, ahol még az ilyen épület építése is tilos. Ezekről a területekről az építési-ügyi hatóságok adnak felvilágosítást.

A tartós használatba adott telken (földön) való építkezésre is érvényesek az itt közzétett attól függően, hogy belterület, vagy külterület (zártkert) került ilyen módon tartós használatba. Az itt épült épületek tulajdoni viszonyaira a március 1-ével hatályba lépett módosított polgári törvénykönyv rendelkezései vonatkoznak, amelyek biztosítják az építkező részére a tulajdonjogot a rá építés szabályai szerint.

A zártkertben és ezen kívüli külterületeken magánszemély tulajdonában vagy haszonbérletben lévő földterületen létesíthető gazdasági épület és pince elhelyezéseinek módját, és feltételeit (például a földrésztlet határvonalaitól mért távolsága, tőpusa, külső kialakítása, az alkalmazható építési any-

gok) a tájvédelem követelményeire figyelemmel, az építési-ügyi hatóság határozza meg.

Külterületi földrésztleten tehát (1974. október 1-től) csak gazdasági épület építhető. A gazdasági épület és a pince építéséhez pedig az építési-ügyi hatóság engedélye szükséges.

Építési tilalom alatt álló lakóépület csak 25 négyzetmétert meg nem haladó beépített alapterülettel bővíthető, feltéve, hogy annak következtében műszakilag önálló új lakás nem jön létre. Az alapterület-korlátozás célja az, hogy az építési tilalom alatt álló lakóépületet csak azokkal a helyiségekkel bővítsék, amelyek annak rendeltetészerű használatát elősegítik.

Az építési-ügyi hatóság esetenként határozza meg, hogy a kisajátítás várható időpontjára tekintettel indokolt-e a bővítésre — kártalanítási igény kizárásával vagy anélkül — építési engedélyt adni.

Tetőtér-beépítés és az oldalkert: A tetőtér beépítését az oldalkert méretének megfelelő állapítása szempontjából kell figyelembe venni, ha a tetőtérhajlás vízszintesen bezárt szöge 45 foknál nem nagyobb és a tetőtérben kialakított helyiség ablaka csak az elő és hátsó kertre néz. Ha azonban a tetőtérhajlás enél nagyobb, vagy a tetőtérben kialakított helyiség ablaka az oldalkertre néz, a tetőtér-beépítés külön szintnek számít, és így adott esetben az egyszintes épületre előírt 3 méteres oldalkertszélesség pusztára, külső kialakítása, az alkalmazható építési anyagszélességet kell betartani.

Világ bajnok juh

Mongóliában, az Altáj hegységben, a Dél-Góbi hegyekben él a világ egyik leg-ritkább állata, a vad hegyi juh, mongol nevén arkhar. Súlya eléri a 170 kilót. Szarva igen becses vadásztrófea. A jugoszláviai Újvidéken, a Nemzetközi Vadásztrófea Kiállításán világ-bajnoki diplomát kapott, de

kitüntetésben megismerkedett a világ egyik leg-ritkább állata, a vad hegyi juh, mongol nevén arkhar. Súlya eléri a 170 kilót. Szarva igen becses vadásztrófea. A jugoszláviai Újvidéken, a Nemzetközi Vadásztrófea Kiállításán világ-bajnoki diplomát kapott, de

bőve, mert félt, hogy megverik. Én is örültem, hogy szent a béke Pistával. Volt egy darab föld paragon, de ott annyi volt a királydinnyetűs, hogy semmiféle jószág rá nem ment. Azt mondja Pista egyszer:

— Látnátok csak ott a nyúlábasban, van egy fürjifészek, már tollasok a kislörjék, de olyan aranyosak.

— Nézzük mög! Mutasd mög!

Mentünk vagy hatan. A királydinnyés mellett el kellett menni. Mikor odaértünk a legelsőjűre, engem elkapt Pista, egyet söndörített rajtam, bele-vágott a tuskébe. Kezem, lábam, minden részem beleszűrődött a tuské, mivel úgy söndörített, hogy elestem, a talpamba így nem ment. Ordítottam:

— Azt mondtad ugye, hogy száradjon el a kez-zed, ha rám ütsz!

— Nem is ütöttem rád, te hülye, csak meglök-telek.

Megyek befelé.

— Anyám, tele vagyok tuskékkal, Pista bele-lökött.

— Ó, ja zakasztfőrára való! Maj adok én annak! Hozd ki, Mária, a varrósokarat, benne vannak a tük.

Ketten is piszkálták kifelé, végig a lábam szára, karjaim, még az arcomban is volt. Anyám évelődik, szidja, átkozza Pistát. Jön arra apám.

— Nézzé kend mán-é, az a bitang gyerekek be-lökte ezt a szegény lányt a tuskókba.

— Mié lökött bele?

— Mit tudom én. Pista nagyon rossz gyerekek.

— Mária! Mié lökte Esztert a tuskókba?

— Azért, mert betopogta a házat! — mondja Mária.

— Befelé verjétek a tuskókat, ne kifelé szed-jétek! Ne ordíts, mert én még többet adok! A kész munkát lerombolni? Erre volt eszed?

Még most is emlégetjük Pistával ezt az esetet. Mi, a családnak az eleje, nem sok szeretetet kaptunk a szülőktől, csak abban nyilvánult meg a szeretetük, hogy gondoskodtak rólunk. Néha megdicsérték valamiért bennünket. Ez a dicséret a munkára serkentett. Anyám nem is ért rá bennünket szeretni. Tizenhét év alatt tíz gyermek. Sokszor mondta:

— Ha nem szoptatok, terhes vagyok.

Sokszor elmesélte, kint a gyepen vergődött az utánam következő lányval. Én meg mindig tola-kodtam az ölébe, nem győzött onnan lökdödni. Nem volt ideje, hogy mind szeresse, csak az ap-raját... Mivel négy lány született egymás után, apámnak segítsége nem volt. A legöregebbet odaadták varrást tanulni, a második lett anyám segítsége az aprók körül, így lettem én apám segítsége.

Anyára igyekeztem a munkámmal kedvébe járni, hogy mindent a legügyesebben csináljak. Mikor vetegettünk, alig emelte fel a kapáját, én már becsúszttam a magot, nem kellett a földet tartogatnia kapán, amíg meg a mag után koto-ráztam, úgy örültem, ha mondja: Eszter jön velem vetegetni. Fűrészelésben is engem hívott, a keresztvági fűrészeléshez is, meg gödörből tök-magfogó fűrészrel dolgoztunk. Ha a gyalupadba szorított be fát, ott is segítettem. A földön ülttem, a rámas fűrészelt fogtam, és húztam lefelé. Nem rángattam, érzéssel húztam, és neki is sokkal könnyebb volt a fűrészelés. A hosszabb fák vége alá jancsibakot tett. Az méteres hosszú bot-fa volt. Fejetlen szeg volt a végibe verve, erre koppantotta a fűrészrendő a végét és az szilárdan állt, nem ingott és könnyebb volt a fűrészelés. Az ilyen fákban már szárazmók készültek, nagy gereblyefél, kapar-, kasza-, villanyelek, fogak, rámak, dongók, suturácsok, sok minden.

(Folytatjuk.)